

да подбужда жизнените сили и да извиква радост и бодрост, пролетта с всичките ѝ прелести не сгрива орача, не го развеселява и не внася радост у него. Той изпитва досада от всичко, защото в гърдите го е „нещо зайло“ и „кръв застива в сърцето страдно“. Как добре е сполучил да изрази и цялата мъка и негодуванието на орача Яворов с елиптическия израз, обичаен в устата на народа — „Их опустяло!“

Когато в изнемога, „възврял“ в пот изправя кръст и спира да обядва, когато ще трябва да подкрепи силите си, орачът, както винаги, ще намери в творбата оскъдната храна, с която не уталожва глад си, а само залъгва празния стомах. В умалителните „лучец“, „водница“, употребени на края от поета, се крие толкова интимен израз на отношения към всекидневната храна, колкото и ирония, породена от това, че и с прекомерен труд селянинът не може да промени и подобри ни най-малко живота си.

Третата част на стихотворението е най-характерна за разкриване на социалната му и идейна страна. В знойна мъка селянинът е обречен на чер труд до гроб и в късна вечер се връща „окопал вече“. Но в къщи за него няма почивка и спокойствие след дългата работа. Отдалеч той зачува, че в селото се носи „и плач, и врява“, в него е върхлетяла най-голямата напаст за селянина — бирникът. При неговото появяване селските сиромаси са като обхванати от болест — „тресе ги треска“. В скромния бюджет на селянина не е имало никога средства, за да се плащат данъците. Последните са били най-тежко бreme, а бирникът — най-голямото зло. Царският бирник е олицетворение на студената бездушна власт, която сменя последната риза от оголелия гръб на селянина за данъци. Поетът разкрива безизходното положение и трагиката на селянина, комуто бирникът отнема последните средства за живот с думите: „Не взема само от голо риза и дете от майка.“ При това сблъскване с жестоката алчност на властта селянинът реагира с насмешлива ирония, с която показва колко несъобразни са „законните мерки“ на управляващите с положението, в което е изпаднал селският бедняк.

С характерния за селяните израз за въшките, който намира оправдание, когато от крайната немотия се искат данъци, се вижда какво е предварителното решение на този, който няма, че той и не мисли как да плаща данъка си. За селянина единствена утеха остава кръчмата, където той отива да пие на вяра, не толкова влачен от порочна страст, отколкото да намери забрава на теглото и разтуха. Така завършва стихотворението Яворов с констатацията, че такава е участието на селянина до смърт, без да насочва последния към борба.

Безкрайното тегло, на което е обречен селянинът, проличава и в последните пет стиха, в които не проблясва никаква надежда за по-добър живот.

Стихотворението на Яворов на времето раздвижва писатели и общественици. По това личи колко актуална за тогава тема е подхванал Яворов и колко внушително и оригинално я е разработил. Тогава стихотворението бива посрещнато радушно от социалистите и отричано